

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

1 · Februar 2002

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

SAMMENSLUTNINGEN
AF DANSKE FANGER
FRA FRIHEDSKAMPEN
1940 - 45

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Formand: Salle Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90.
Sekretær: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13.
Kasserer: Harry Henriksen, Sennepsmarken 11, 3060 Espergærde, tlf. 49 13 16 80.
Bestyrelse: Poul Henrik Jonsen, Johs. Damsgaard, Birgit Krasnik Fischermann,
Peder Søegaard og Eigil Skov Jørgensen

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.

(Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Forretningsudvalg:

Formand: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup. Tlf. 32 51 50 13
Næstformand: Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26
Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 98 12 32 31.
Kasserer: Poul Brandt, Lerholm Vænge 33, 2610 Rødovre. Tlf. 36 41 33 24.
Giro: 1000 780
Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse. Tlf. 44 48 56 74

Angående ophold i Kegnæs-huset, se bladets bagside.

Fangesammenslutningens Rekreattionsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos kasserer Harry Henriksen, Sennepsmarken 11, 3060 Espergærde, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75% af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 6.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreations- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreationsformål eller -hjælp i særlige trangstilfælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anerkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a. Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Dagmar Mørk Jensen
Dammes Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa
Tlf./fax. 74 62 71 14 og
Tlf. 21 68 47 61
Giro 62 0 32 56

REDAKTION

Kaj Christensen
Sdr. Fasanvej 53, 4 th
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 19 68 06
Ansvarshavende

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartov Vej 29, 2tv
2900 Hellerup
Tlf. 39 62 83 55

TRYK

Fjerritslev Tryk A/S

TIL ABONNENTERNE

Bladet vil udkomme i månederne februar, april, juni, august og november. Stof der skal med i bladet skal være inde på redaktionen den 1. i måneden umiddelbart før.

PRIS

125,00 kr. i 2002.

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

1. 2002

*Modstand -
vist nytter det...*

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Organ for Sammenslutningen af danske fanger
fra FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Buchenwald-klubben
Dachau-klubben
Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen af Gestapofanger fra Besættelsen
Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen
Sachsenhausen-foreningen
Stutthof-foreningen
Theresienstadt-foreningen
Krigssejlerne

Nr. 1

2002

8. årgang

KZ Neuengamme

Kamp om det nye projekt for KZ-Neuengamme

Som det vil være nogle læsere af dette blad bekendt gennem mine løbende orienteringer om arbejdet i Amicale Internationale de Neuengamme (AIN), har Eksekutivrådet i AIN i over 10 år intenst arbejdet på at få fjernet det fængsel, der i 1948 blev opført midt i Häftlinge-lejr-området, hvor træbarakkerne lå. Der har gennem årene været vanskelige forhandlinger med de skiftende regerings justits- og kultursenatorer og overborgmestre.

Efterhånden kom der en voksende forståelse for sagen, og som det fremgik af mit referat i februar 2000-nummeret af »Modstandskampen« besluttede senatet at fænselet skulle fjernes og derfor påbegyndtes sidst på året 2000 byggeriet af et nyt fængsel andetsteds. Da hele lejrområdet derfor kunne rømmes og overdrages til Hamborgs Kulturadministration pr. 1. januar 2003 blev der iværksat en planlægning af en renovering og en nyordning af hele det derved frigjorte område.

Der var enighed om at Neuengamme som den største KZ-lejr i Nordtyskland og som en lejr, der var karakteriseret ved, at fangerne i alt væsentligt var repræsentanter for modstandskampen mod Nazi-Tyskland i udlandet (26 nationer var repræsenteret - kun 10% var ty-

ske) giver et specielt historisk grundlag, der prædestinerer, at området ud over at være et mindsted også udbygges til et udstillingssted, et internationalt møde- og studiecentrum og et pædagogisk uddannelsessted for unge mennesker i kampen mod nazisme og mod gentagelse af det skete.

Planlægningsarbejdet mundede ud i et forslag til udnyttelsen af områdets 50 ha og 15 bygninger (41.000 m² etageareal) incl. finansierings- og tidsfaseplan. Planen medfører bl.a. anvendelse af de to eksisterende stenblokke og markering af alle lejrens træbygninger med »podier« af sten fra Klinkerwerk, samt reetablering af Appelpladsen og indgangs- og portområdet, flytning af dokumentcentret fra containerbygningen og museet fra Walterbygningerne til stenblokkene.

Da denne plan enstemmigt blev godkendt af Hamborgs Parlament den 5. september i år og da byggeriet af det nye fængsel var i fuld gang, samt da KZ-Gedenkstätte Neuengamme nu var optaget i den tyske Bundesregerings mindstedsprogram, (c: finansiel støtte), mente vi i Eksekutivrådet at den mangeårige kamp nu endelig var lykkedes!

Men glæden var kort! Der skulle være valgt til Parlament og Senat den 23. sep-

tember og allerede inden kom der signaler fra en ny partidannelse om, at hvis de kom i regering, ville fængslet ikke blive flyttet! Det eventuelle kommende problem blev drøftet allerede ugen før ved afslutningen af Neuengammeforeningens årlige pilgrimsrejse i Neuengamme bl.a. med medlem af Eksekutivrådet Fritz Brinkmann og med den danske Generalkonsul. Ved valget kom ovennævnte nye parti ind i en 3-partiregering, og man nedfældede i det nye regeringsprogram, at fængslet på Häftlinge-området ikke ville blive fjernet, det vil sige at intet af det planlagte kunne føres ud i livet!

Dette førte imidlertid til en bølge af protester såvel i Hamborg som i det øvrige Tyskland og internationalt. Mange protestbreve fra tidl. Häftlinge ud over Europa, bl.a. også fra Danmark og fra Neuengammeforeningen blev sendt til overborgmesteren.

AIN indkaldte til en meget velbesøgt pressekonference den 19. oktober under mottoet »Hände weg von der KZ-Neuengamme« (Hold hænderne fra Neuengamme) om formiddagen, som den nye regering under festlige former skulle tiltræde om eftermiddagen. Da repræsentanter fra AIN derefter troppede op ved regeringsindvielsen på rådhuset om ef-

termiddagen og blev afvist adgang under TV-optagelse, gik det op for den nye regeringskoalition, at der kunne komme problemer, så overborgmesteren indvilligede i et møde senere samme dag. Her blev det aftalt, at der måtte arrangeres et møde med Justits- og Kultursenatoren og AIN for at finde en løsning.

Dette væsentlige møde blev holdt den 21. november i Neuengamme, hvor medlemmerne af AIN's Eksekutivråd Robert Pincon (Frankrig), Fritz Brinkmann (Tyskland), Janus Kahl (Polen), og Ernst Nielsen (Danmark), samt formanden for den historiske kommission Jean Le Bris kl. 9 mødtes med Justits- og Kultursenatoren m.fl. og under et meget stort presseopbud incl. flere TV-selska-

ber i 3 timer gik hele Neuengammeområdet igennem med Dr. Detlef Garbe (Dokumentationscentrets direktør) som guide med en detaljeret historisk orientering. Efter denne gennemgang afholdtes i stenblok 1 i fængslet et lukket møde med Justits-, Kultur- og Byggesenatoren og ovennævnte repræsentanter fra AIN samt repræsentanter for de katolske, protestantiske og jødiske menigheder.

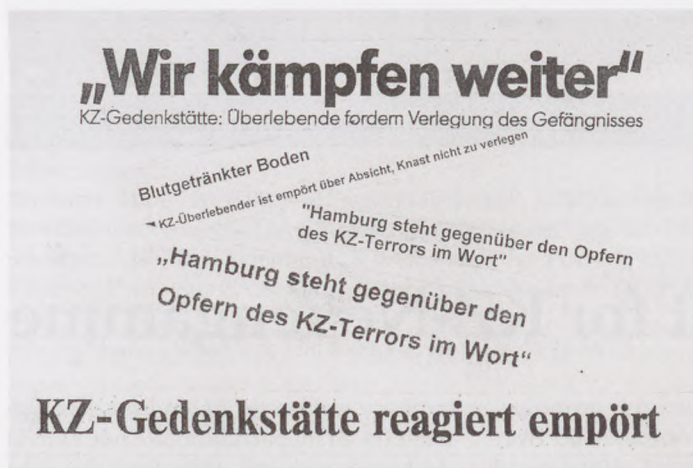
Mødet resulterede i et løfte om, at fængslet alligevel under alle omstændigheder bliver fjernet, men et halvt år senere (30. juni 2003) end tidligere planlagt. Til gengæld gennemføres den samlede nyordning hurtigere til færdiggørelse den 5. maj 2005, d.v.s. den endelige færdiggørelse rykkes et år frem.

Herefter måtte AIN konstatere, at man havde opnået en meget positiv afklaring.

Resultatet blev offentliggjort ved et efterfølgende stort pressemøde i en sal i fængslet - og førte til store overskrifter, som det fremgår af illustrationen.

Bortset fra AIN's hurtige og kontante protest, de personlige protester fra tidligere fanger må det konstateres at også mediernes protester har været af væsentlig betydning for sagens udfald. Faktisk har KZ-Neuengamme aldrig fået så megen mediebevågenhed i Tyskland som i okt.-nov. 2001.

Ernst Nielsen

Protester fra tidligere fanger, FIR og AIN gav genlyd i medierne.

Aviserne fulgte forhandlingerne op. Medierne viste retsind.

KZ Neuengamme

AIN kongres i Banzkow

Amicale Internationale de Neuengamme holdt sin 3-årige kongres i Banzkow, Mecklenburg den 22.-24. november 2001 med deltagere fra Belgien, Danmark, Frankrig, Holland, Polen, Tyskland og Ungarn.

Et af hovedpunkterne var orientering om den gennemførte kampagne i sept., okt., nov. og drøftelse af de resultater Eksekutivrådet havde opnået ved forhandlingerne med politikerne i Hamborg. Det aftalte blev enstemmigt godkendt, samtidig understregedes betydningen af en garanti fra Senatet.

Formanden for den historiske kommission Jean le Bris, Frankrig, gennemgik projekterne for ændringerne og opbygningen af Neuengammeområdet i den nye form, og lederen af KZ-Gedenkstätte Neuengamme Dr. Detlef

Garbe orienterede om den praktiske gennemførelse af de mange ændringer og nyetableringer. Den nu indgåede aftale, der fremrykkede den endelige færdiggørelse et år (til 5. maj 2005) ville give yderligere arbejdsbelastning.

På mødets anden dag var der kransenedlægnings ved hovedmonumentet i Neuengamme og besøg i den nyrenoverede mindehal, hvor navne-bannerne nu var blevet udvidet så de nu omfatter 24.400 navne. Derefter var der møde med overborgmesteren på rådhuset, hvor han bekræftede de aftalte planer. Dagen afsluttedes med et besøg i den nyreviderede udstilling og mindestedet for børnene i Bullenhusen Damm.

På tredje dagen var der bl.a. en længere drøftelse med lederen af museet og mindestedet i Wöbbelin om museets

fremtid. AIN tilsagde sin støtte i forbindelse med eventuelle kommende sponsorproblemer.

Den tyske vicepræsident og tidl. mangeårige generalsekretær Fritz Brinkmann blev ved kongressen udnævnt til Ærespræsident med henvisning til hans utrættelige indsats og den overordentlige betydning han har haft for AIN's arbejde og resultater.

Ernst Nielsen

KZ Neuengamme

Til Hamburgs Overborgmester Hr. Ole von Beust, Rådhuset, 20095 Hamburg

I september 2001 erfarede danske fhv. Neuengamme-fanger, at det efter 20 års forhandlinger endelig var besluttet, at den nuværende Blok XII skulle flyttes. Så meget større var skuffelsen, da det nye Senat besluttede ikke at gennemføre dette tilsagn.

En stor del af de danskere, der måtte tilbringe en tid i tyske lejre eller fængsler, kom dengang netop gennem Neuengamme. Derfor er netop den lejr for de fleste danskere symbolet på den onde tid.

Gennem alle årene har der været et stort internationalt samarbejde, præget af bl.a. Herbert Schemmel og Fritz

Brinkmann, for at bevare dette mindesmærke.

Mange danskere sluttede dybe venskaber med tyske kammerater. Venskaber opstået under umenneskelige forhold under det fælles fangenskab. Dette venskab er opretholdt siden 1945.

Vi har alle stor forståelse for Tysklands økonomiske vanskeligheder efter 2. verdenskrig, men mener at disse ved fælles international medvirken er overvundet. Det er vor opfattelse at netop denne sag om Neuengammelejren må finde en værdig afslutning. Derved vil det også være lettere at forklare den tilvoksende ungdom, at alle nationer må

leve med hinanden i gensidig respekt.

Vigtigt er det også at vise respekt for de døde, der måtte ofre deres liv i kampen mod Nazismen.

Gennem pressen har vi nu erfaret, at efter omfattende protester skal Neuengamme-mindstedet dog opstå i den tidligere KZ-lejr. Den kloge afgørelse vil vi gerne støtte i håbet om at forhandlingerne mellem Fangeforeningerne og Senatet må videreføres i en positiv ånd. Vi støtter de tyske fangeforeninger fuldt ud.

Venlig hilsen
Mogens Henrik Nielsen
formand for FIR DK

KZ Neuengamme

Senat der Freien und Hansestadt Hamburg Rådhuset 20095, Ole von Beust, Overborgmester

Hr. Mogens Henrik Nielsen Nystedvej 14, Veddelev, DK-4000 Roskilde

Ærede Hr. Nielsen

Jeg takker for Deres skrivelse af 20. november, hvori De tager stilling til spørgsmålet om rømning af den tidligere KZ-lejr Neuengamme. Jeg har forståelse for, at beskeden om forskydning af forlæggelsen af JVA XII har ført til irritation hos de tidligere fanger og offentligheden.

Jeg har i mellemtiden haft to møder med præsidiets for Amicale International de Neuengamme, hvor vi intensivt har drøftet udvidelsen af Mindstedet og forlæggelsen af det nuværende fængsel.

Vi er kommet til enighed om, at anstalt nr. XII skal endelig flyttes og erstattes af en nybygning i Billwerder.

I modsætning til den tidligere aftale er det tilmed aftalt, at dele af fængselsområdet, nemlig de tidligere SS-garager og værksteder rømmes allerede i midten af næste måned. I den forbindelse vil også anbringelsesstedet for hunde, den såkaldte revisionsgruppe Neuengamme blive nedlagt. Den appelplads, der anvendes af fængslet skal således efter midten af januar ikke længere benyttes af JVA XII.

Senatet har på sin side bedt Amicalen undersøge, om Amicalen kan acceptere små afvigelser i tidsplanen for den endelige rømning.

Som De kan se, bliver det ved den oprindelige afgørelse om en forlæggelse af JVA XII.

Indvielsen af det udvidede mindsted er tilmed planlagt til maj 2005. Det ville glæde mig meget, hvis det var Dem muligt at deltage i denne historiske termin.

Med venlig hilsen
Ole v. Beust

KZ Neuengamme

Fr. Dagmar Jensen Damms Teglgård 20, 1. th., 6200 Aabenraa

Kære Dagmar

Rigtig hjertelig tak for kopien af den skrivelse FIR Danmark har sendt til Ole von Beust. Jeg er sikker på, at denne udtryksfulde skrivelse ikke vil forfejle sin virkning. Særlig godt fandt jeg det sidste afsnit, der både går ind på den sidste udvikling, men også gør tydeligt, at man fra Danmark også fremover vil se på den

udvikling, der nu tegner sig positivt.

Jeg vedlægger presseudtog, der også beretter om de i forgangne uger foregåede forhandlinger mellem Senatet og Amicale International KZ Neuengamme. Fra Danmark deltog Ernst Nielsen for danske Neuengammefanger. Alt i alt kan vi være meget glade for, at nu også det nye Senat har erklæret sig villig til at

fængslet i Neuengamme flyttes og at Gedenkstätte kan udbygges til et udstillings-, møde- og studiecenter.

Jeg håber, du har det godt og sender mange hilsener, også til Mogens Henrik Nielsen og alle andre, der har interesseret sig for og engageret sig i Neuengammes udvikling.

Din Dr. Detlef Garbe

CDU Bürgerschaftsfraktion, Fraktionsvorsitzender

Ole von Beust, Hamburg 29.10.2001

(til Hr. Wackernagel)

Tak for Deres skrivelse af 18.10.2001

CDU's Koalitionspartnere, Partiet Offensive (Rechtsstatsligt) og FDP har i koalitionsforhandlinger nøje drøftet nødvendigheden af at bibeholde Anstalt XII i Neuengamme. Når vi først havde givet udtryk for at ville videreføre Anstalt XII i Neuengamme, havde det to begrundelser.

For det første er der i Hamburg en eklatant mangel på fængselspladser, så nedlæggelsen af 400 pladser ville være

et alvorligt problem for virkeliggørelsen af et effektivt fængselsvæsen.

For det andet foregik bygningen af Anstalt XII for 50 år siden. Naturligvis var det dengang en fejl, men en korrektion heraf 50 år senere er kun delvis troværdig, tilmed da efter de hidtidige planer også Anstalt IX, ligeledes et fængsel, under alle omstændigheder skal videreføres.

Trods dette må vi konstatere, at vore overvejelser, specielt hos jødiske organisationer er stødt på modstand og til dels hård kritik. I henhold til de nævnte

overvejelser, finder jeg ikke denne kritik fair på alle punkter. På den anden side kan jeg forstå følelserne hos specielt de tidligere fanger og deres pårørende.

På denne baggrund har vi truffet den afgørelse, efter Senatet er dannet, bl.a. at optage samtaler med de foreninger og institutioner, der nu kritiserer.

Fortidens skyld og den specielle historiske situation kræver, at her kun kan handles i forståelse med »de berørte«.

Med venlig hilsen

Ole von Beust (uat. overs. dmj)

Erstatning/Tyskland

IOM, Berlin og CLAIMS, Frankfurt, der søger at udføre det praktiske arbejde omkring udbetaling af erstatning til Danmark, har givet mundtligt tilsagn om, at de i løbet af december 2001 sender bekræftelse til alle ansøgere om, at sagerne nu er under bearbejdelse.

Der er gået alt for lang tid, inden det praktiske arbejde kom i gang i Tyskland, og derfor kan der være sket

adresseforandringer, dødsfald o.l., så det bliver nødvendigt med yderligere oplysninger. I så fald kommer der besked direkte fra Tyskland. Svar bør så gå den vej, ansøgningerne er afgivet ad.

DMJ

(Ved red. slutning er det oplyst, at Claims i Frankfurt nu har sendt besked til ansøgere).

Svar på brev af 23.10.2001

fra D. Mørk Jensen

De ansøgninger, som Hr. Münchhausen har afgivet til Stiftelsen, er af os videregivet til den kompetente partnerorganisation. Drejer det sig om ansøgninger med bopæl i Danmark, er dette som regel International Organization for Migration (IOM). For jødiske ansøgere er det Conference on Jewish Material Claims Against Germany (JCC), der er kompetent.

Disse partnerorganisationer bearbejder ansøgningerne og forestår udbetalingerne til den, der har ret til ydelsen. Indtil nu blev igennem vore syv partnerorganisationer ialt ca. 1,5 mia. DM udbetalt til 400.000 ansøgere. På grund af de mange ansøgninger er det teknisk umuligt at udbetale til alle på en gang. Derfor beder vi om forståelse for, at ud-

betalingerne til nogle ansøgere stadig er forsinket. Det er os yderst klart, at det haster, og vi gør så meget som overhovedet muligt for at sikre en hurtig og korrekt udbetaling.

Det er muligt at få tilsendt et cirkulære, hvoraf fremgår, hvilken partnerorganisation, der er kompetent for den enkelte ansøger. Flere informationer om Stiftelsens arbejde finder De på Internet under www.stiftung-evx.de.

Skulle De have flere spørgsmål, står stiftelsen gerne til enhver tid til rådighed for Dem.

Med venlig hilsen

Dr. Michael Jansen

*Stiftung »Erinnerung, Verantwortung
und Zukunft«*

Vorstandsvorsitzender

SUK!

En stor tak til alle dem, der har skrevet eller ringet, efter at jeg har overtaget »Runde Dage«, men som I jo også ser denne gang kommer, nogle af fødselsdagene desværre for sent i bladet - hvorfor? Ja, I glemmer sommetider at tænke på, at bladet ikke udkommer hver måned, men i februar, april, juni, august og november, og også har en deadline, begge dele medfører af og til, at en af døds fødselsdag kommer i bladet, det er naturligvis meget uheldigt, så hvis I har indsendt en fødselsdato, vil jeg gerne have besked, hvis vedkommende afgår ved døden inden fødselsdatoen.

Ydermere har jeg lagt mærke til, at nogle af fødselarerne ikke holder bladet - så jeg regner da med, at I sørger for at vise dem bladet, måske endda overtaler dem til at blive abonnent!

Summa summarum: Heller tænke én gang for meget på andre end lade tilfældet råde.

Anni Mørk

En varm hilsen til Minna Dahl med stor tak for hendes indsats i alle årene der er gået.

Held og lykke fremover

Axel Fugl

PS: Velkommen til Anni Mørk og tak til.

FIR Danmark

FIR holdt det årlige medlemsmøde på Bernadotttegården i Roskilde lørdag den 13. oktober 2001 efter 1½ år, idet man på 2000-mødet havde besluttet at forskubbe til efteråret. Bl.a. fordi det var praktisk af hensyn til tidsfrister for tildelinger af tipsmidler.

Alle tilsluttede foreninger var repræsenteret og mødet forløb på sædvanlig vis med beretning fra formanden om årets forløb. Som for det Internationale forbund var det meste af arbejdet foregået skriftligt og alle valg var genvalg.

Men også her var stemningen præget af begivenhederne i New York den 11. september og ændringen af hele den internationale situation derefter.

Det er en selvfølge, at i en så forskelligartet forsamling var der delte opfattelser af årsag til og følgerne af attentatet. Mens politik ikke mindst i FIR har været holdt ude af diskussionen i erkendelse af, at FIR's opgave altid var og altid bør være at holde sammen på alle,

der repræsenterer en modstand mod Nazismen og samtidig holde en dialog med alle, der som soldater deltog i krigen på allieret side, så var det denne gang umuligt helt at holde de forskellige holdninger ude af debatten.

Således blev der udtalt skuffelse over, at FIR ikke havde blandet sig i de offentlige meningstilkendegivelser lige efter 11.9.

I den forbindelse omtaltes håbet om, at der efter mødet i Wien den 29.9.2001 takket være forslag fra diverse ungdomsorganisationer, tilknyttet forskellige KZ-lejre, ville komme mere effektivitet i FIR Internationales arbejde.

På et kollegierådsmøde i Danmark den 6. oktober gav flere repræsentanter for alumneråd tilslutning til denne tanke, der søges virkeliggjort via Internet.

På spørgsmålet om det var muligt at FIR kunne tage over, såfremt Sammenlutningen stoppede arbejdet, oplyste Else Drejer, at enhver forening med til-

knytning til modstandskampen ville kunne søge om optagelse i FIR.

En sådan ansøgning vil efter anbefaling fra FIR-DK blive behandlet af Wien på næste Büromøde.

Desuden redegjorde DMJ og Birgit for Nationalkomiteens opståen og den videre udvikling.

Mogens Henrik Nielsen blev valgt til formand, Else Drejer genvalgt som kasserer, Dagmar Mørk Jensen som sekretær, Peder Søegaard og Harry Rasmussen til bestyrelsen (HR død).
Suppleanter: Frode Greve Rasmussen og Anne Marie Dester. Revisorer: Niels Otto Køster og Herman H. Mortensen.
Rev. suppl.: Birgit Fischermann.

Mogens Henrik redegjorde for spørgsmålet om entre på Frihedsmuseet. Skolebørn har altid gratis adgang og onsdag er der ingen betaling.

DMJ

FIR-Referat fra Wien møde - 29.9.2001

Bortset fra at Mogens Henrik fik forfald, og der blev tåge over Sønderjylland, så jeg måtte tage toget til København og at Kastrup var så optaget, at der blev forsinkelser både den ene og den anden vej, så gik alt planmæssigt.

Der var mødt 30 deltagere fra 13 lande.

Det er klart at også dette møde var præget af begivenhederne den 11. sept. og derefter, og det havde nok været medvirkende til, at man havde sat spørgsmålet om FIR's fortsættelse eller ej som første punkt på dagsordenen og dermed undgik de alenlange diskussioner om detaljer i resolutioner, som man i øvrigt stort set var enige i.

Alle var enige om, at netop nu var det vigtigt, at der fortsat var et forum, der kunne tale på de gamle fangers vegne, og som samtidig kunne berette, altid at have arbejdet om ikke globalt så dog over hele Europa taget i videste forstand, og tilmed er velanskrevet i såvel FN som EU o.s.v.

Men dels er det ikke til at overse, at præsidiets alle er nær de 80, at generalsekretæren, der i 1955 havde ca. 30 mand under sig, de sidste år har måttet klare sig alene med lidt frivillig hjælp

fra Wien afdelingen, hos hvem man også har husly.

Grunden er naturligvis bortfaldet af den store støtte øst fra, idet staterne derfra ikke længere er interesseret og de lokale afdelinger er dårligt stillede.

Af 80 tilmeldte foreninger betaler kun ca. 20 det aftalte bidrag regelmæssigt.

Imidlertid var der i år det lyspunkt, at to, nemlig Tyskland og Ungarn, i deres delegationer havde helt unge mennesker, lige som Hviderusland havde bevilliget en tolk som hjælp, og desuden var der sendt unge deltagere fra såvel Sachsenhausenlejren (støtteforeningen) som Ravensbrück og Neuengamme. Det gav en anden form for gå-på-mod, og de var absolut ikke indstillet på, at give op for praktiske vanskeligheder.

Alene de muligheder der ligger i brugen af Internet skulle kunne billiggøre en hurtigere og mere effektiv synliggørelse af FIR, når der er anledning til at FIR giver sit besyv med. Det har man set den sidste tid, at der kunne være god anledning til. Det samme gælder de mange mærkelige udlægninger af besættelsesårene, som man oplever fra såkaldte fagfolk. Efter en lang debat enedes man om at gøre et forsøg der

som forudsætning har, at det ikke må belaste Generalsekretæren og at de nødvendige midler må skaffes lokalt. Til det formål vil man søge regionalt samarbejde, så de yngre kræfter får mulighed for at gøre et arbejde uden for store transportudgifter (som de altså selv må søge dækket).

Måske skulle man tage en samtale med dem, der fordeler tipsmidler, endnu en gang.

I første omgang planlægges et møde, omfattende Holland, Belgien, Tyskland og Danmark. Dels pr. Internet, dels evt. et sted i Emslandet, hvis man kunne tromme op til 40-50 interesserede (mest yngre), men meget gerne også mobile ældre til et weekend-træf.

Det er en forudsætning, at man kun må udtale sig som FIR på lokal basis. På international basis skal udtalelser godkendes af Generalsekretariatet.

DMJ

RUNDE DAGE

Ved *Anni Mørk*,
Damms Teglgård 20, 1. th.
6200 Aabenraa
Telefon og fax 74 62 71 14

Desværre skal der også denne gang startes med forsinkede lykønskninger

5. januar

Peter Petersen, 85 år,
Chr. 8. Vej 33. st, 8600 Silkeborg

23. januar

Reinholdt Harndahl, 90 år,
(Sachsenhausen nr. 74 305)
Oluf Baggers Gade 28 B, st, 5000 Odense C

25. januar

Else Marie Laugesen, 75 år
Baggade 33, 4220 Korsør

28. januar

Gustav Kongerslev, 85 år
Ny Havnegade 2 B, st, 8700 Horsens

30. januar

Axel Fugl, 75 år,
Menuetvej 14, 8700 Horsens

31. januar

Henning Barfred, 80 år,
Bredholtvej 54, 2650 Hvidovre

2. februar

Søren Kristian Jensen, 80 år,
Teglænget 5, 2. th, 9000 Aalborg

5. februar

Karl Heinrich Nielsen, 80 år
Holmelundsvej 11 B, st. th.,
2650 Hvidovre

9. februar

Gudrun Jeppesen, 80 år,
Østre Havevej 39, 8520 Lystrup

11. februar

Agnes Køngerskov, 80 år,
Jyllandsgade 41, 3.tv, 7000 Fredericia

Erik Salling, 80 år

Godthåbsvej 107, 2000 Frederiksberg

17. februar

Elly Mathiasen, 90 år,
Annebergvej 6, st, 9000 Aalborg

19. februar

Ester Rosensten, 80 år,
Centerparken 22, 8700 Horsens

21. februar

Preben Juul Hansen, 75 år,
Livjærggade 37, 1. th,
2100 København Ø

22. februar

Jørgen Winther, 75 år,
Edderkopvej 8, 9000 Aalborg

23. februar

Børge Berthelsen, 80 år,
Skovglint 24, 6340 Kruså

26. februar

Arhur Sørensen, 85 år,
P.O. Box 1439, 89049 Tonopah NV, USA

27. februar

Poul Lykke Hansen, 80 år,
Merløsevej 6, 2700 Brønshøj

28. februar

Hans E. Hansen, 80 år,
Sundvej 4, 4862 Guldborg

1. marts

Inge Stegmann Jørgensen, 75 år,
Duebrødrevej 14, 9000 Aalborg

4. marts

Poul Verner Steensen, 80 år,
Vemmetoftevej 5, 2665 Vallensbæk Strand

10. marts

H.P. Dalgaard, 80 år
Kirkebakken 1, Sdr. Vinge, 8860 Ulstrup

16. marts

Jens Nørregaard, 80 år,
Bakkedal 20, 2900 Hellerup

19. marts

Svend Peter Kjempff, 85 år
Kystvej 30, 6200 Aabenraa

Leif Refdal, 80 år

Daruplund 51, 3. mf,
2660 Brøndby Strand

20. marts

Kjeld Karise, 85 år
Langelunden 11, 2. tv., 2990 Nivå

23. marts

Johs. Nybo Frederiksen, 85 år
Kærparken 77, 2800 Lyngby

24. marts

Kathrine Maass, 85 år,
Ahornvej 4, 6000 Kolding

26. marts

Gerda Christensen, 75 år,
Birkealle 1, 6000 Kolding

27. marts

Svend Magnussen, 85 år
Vegadej 18, 8270 Højbjerg

Ester Petersen, 85 år

Bredgade, Risagerlund, 9700 Brønderslev

29. marts

Asta Bøgholm, 75 år
Avnbøgevej 13, Hov, 8300 Odder

Mathias Svendsen, 80 år

Teglmarken 20 A, 4220 Korsør

1. april

Anna Olsen, 75 år
J.H. Vesselvej 21, 8800 Viborg

3. april

Ernst H. Christensen, 85 år
Emdrup Banke 54, 2100 København Ø

Regnar Kragh, 75 år

Snerlevej 23, st., th., 8900 Randers

4. april

Ellen Riddersholm, 75 år
Østergade 53, 9400 Nørresundby

5. april

Niels Åge Sørensen, 85 år,
Lykkegårdsvej 38 A, 9210 Aalborg

8. april

Lillian J. Albertsen, 75 år
Willemoesgade 15, 5960 Marstal

10. april

Holger Cederquist, 90 år
Ryesgade 20, 3. 0314, 2200 København N

13. april

Ester Hansen, 75 år
Poul Paghsgade 31, 3., 9000 Aalborg

Hun er det værdig! (Red.)

Jeg vil gerne takke Sammenslutningen af Danske fanger fra Frihedskampen 1940-45, fordi man har fundet mig værdig til indstillingen af Ridderkorset, som jeg modtog den 26. september 2001.

Den 15. oktober 2001 var jeg i audiens hos Hendes Majestæt, hvilket var en dejlig oplevelse. Dronningen var oprigtig interesseret i det arbejde, jeg beskæftigede mig med og kunne huske en detalje fra Frihedsfonden helt tilbage til 1987. En detalje som jeg vel at mærke ikke havde nævnt. Det blev jeg virkelig imponeret over, ligesom jeg fandt Dronningen sød, venlig og ligetil.

Da jeg kom ud efter audiensen ventede foruden min nærmeste familie, Hanne og Mogens Henrik Nielsen og alle kørte vi på Præstefælledvej, hvor vi fik en bid brød og et glas vin. Det var en dejlig og begivenhedsrig dag.

Endnu en gang tusind tak.

Anna-Lise Clausen

Venskab på trods af grænser

Yad Vashem - Jerusalem

Israel Alfred Gluck kom til Buchenwald i slutningen af januar 1945 som en af 600 evakuerede fra Jaworso (400 km på 2 uger).

Flertallet var jøder. De blev transporteret i åbne kreaturvogne i den kolde, snefulde vinter. Eller til fods på en af de såkaldte dødsmarker.

Ved ankomsten blev de desinficerede og indkvarteret i barakker.

Gluck fortalte her om de farverige oplevelser efter Nazisternes okkupation af Østrig.

Mellem 1939 og 1943 var han i Danmark via Missrachi Ungdoms Bevægelsen. Men det mislykkedes for ham at blive smuglet til Palæstina via Tyrkiet. Han blev fanget ved den tysk/svejtiske grænse og anbragt i Auschwitz. En af de andre fortalte ham, at der i lejren var en gruppe danskere.

Det var ca. 2000 danske fanger. Tyskerne sagde, at de var der, fordi det ikke var lykkedes dem at bryde en strejke 10. sept. 1944. Derfor var de til genopdragelse. 100 af dem endte i Buchenwald. Gluck besluttede at søge kontakt med de danske politifolk. Næsten umuligt for en jøde i Buchenwald. Selv om der kun var få hundrede meter mellem dem. Det lykkedes ham at opnå kontakt. De var stumme af overraskelse, da de hørte deres eget sprog fra en jøde.

På grund af Glucks tilsynekomst kaldte en af de danske sin overordnede, der kaldte sig Kønig. Da han var tilfreds med Glucks forklaring, bad han ham vente. Da han kom tilbage bragte han et krus med suppe og en gul frakke med en rød stribe. Disse småting var uvurderlige for Gluck og hjalp ham til at komme til kræfter, så han fik mod til at komme igennem.

Han var ikke i stand til at takke i ord, men han vendte regelmæssigt tilbage til mødestedet, hvor danskerne gav ham fra de Røde Kors pakker, de modtog fra Danmark. De adopterede ham næsten. Risikoen herved var umådelig for både Gluck og danskerne. Men Gluck fortsatte med at smugle mad til deling med hans barak.

Under et af hans besøg i den danske blok 17 bad han sin vært om blyant og papir. Dermed ønskede han at takke danskerne med tegninger, baseret på hans erindringer fra Danmark. Dels af Dyssegården, hvor han havde været (dateret febr. 45). Desuden af en vogn forspændt en hest, foran rådhuset i København og med danske børn.

Få dage senere blev Gluck sammen med resten af jøderne sendt på en ny døds march, hvorfra han blev befriet af franske soldater.

20 år efter planlagde Gluck sammen med sin kone at gense Danmark for første gang. Samtidig ville en ung journalist skrive en artikel om de unge Zionister. Gluck bad ham søge at arrangere et møde med de danske politifolk som havde reddet hans liv.

I sommeren 1963 blev Gluck genforenet med mange af de politifolk, der havde været i Buchenwald, i København. Det blev et følelsesladet møde. Politifolkene fortalte, at de havde søgt efter ham efter krigen, men forgæves. Nu var de glade for at møde ham i live.

Januar 2001 modtog Gluck følgende brev fra en af politifolkene, Nybo Frederiksen:

»Som du kan se, donerer jeg de 2 tegninger, du gav mig i Buchenwald til Yad Vashem Museet. De vækker altid minder, når jeg ser på dem. Derfor trøster det mig, at de vil få et permanent hjem på museet.«

Gluck forærede de to tegninger til museet i vinteren 2001. Ligesom andre kunstværker i museet illustrerer de ikke blot Holocaust, men er også et levende minde om dem, der opretholdt humanisme under de mest forfærdelige betingelser, verden har set.

Oversat dmj

Israel Alfred Gluck, Horse-drawn Carriage, Buchenwald, 1945, pencil on paper.

Die vergessene Frauen

Udnyttelsen af kvindelige fanger mindes i Buchenwald

Det var ikke tilfældigt, at det var den 1. september 2001 på 62 årsdagen for det tyske overfald på Polen, at man i den forhenværende fangekantone i Buchenwald åbnede en udstilling »Glemte kvinder fra Buchenwald.«

Mere end 25.000 kvinder og piger fra 30 lande levede i 27 udekommandoer fra Buchenwald under nedværdigende forhold som tvangsarbejdere.

Alle var blevet til et nummer. Fabrikledelsen betragtede dem som ufaglærte robotter for krigsindustrien. Den lokale befolkning betragtede dem som prostituerede og forbrydere. De opmærksomme blandt dem så kvinder med trætte ansigter og øjne, hvor angsten ofte stod skrevet.

Det sagde Danuta Brzosko-Meydryk fra Polen ved åbningen. Hun var tvangsarbejder fra 1944 til 1945 i Hugo Schneider A/Gs rustningsfabrik i udekommandoen Hasag.

IG Farben, BMW og Krupp beskæftigede som udstillingen viser kvinder, der var slæbt hertil fra forskellige KZ-lejre. Til SS betalte de en dagleje på 3 RM og kvinderne var således billigere end mandlige tvangsarbejdere. 24.000 af de

25.000 kvinder er afbildede på en tresidet søjle. Bøger, personoplysninger o.l. gjorde dem levende i vor bevidsthed fra den fornedrelse, vi så og hørte om.

Lisa London fra Frankrig, som i 1943 som modstandskvinde blev dømt til døden af en standret. Marylda Waliniewska arresteret 1942 som 20 årig. Derefter Majdanek, hvor hun sammen med medfanger fik startet en radiosender »Radio Planeten Majdanek«, der styrkede deres psyke. Så Ravensbrück og derfra til Hasag i Leipzig. Marysia Brzecka var kommet til lejren med sin mor og to søstre. Hun vidste ikke, at hendes 4. søster, der var blevet arresteret som medlem af den franske modstandsbevægelse, arbejdede i en anden udekommando fra Buchenwald. I tegninger og digte har den da 14-årige Marysia dokumenteret sin ubændige livsvilje og livslyst i dette helvede.

Utrolige personligheder. Kun 3 ud af de 25.000 glemte kvinder.

Det er Gedenkstätte Buchenwald, specielt Fr. Dr. Irmgaard Siedel, man kan takke for denne udstilling. Temaet blev behandlet i DDR i forskningsprojekt i 1982, men derefter ikke viderebehand-

let. Ved åbningen sagde Dr. Volkhard Knigge om Vesttyskland: »Man tøvede i høj grad med at bearbejde dette kapitel af NS-Tysklands historie, ligesom med at behandle Rustningsindustrien, KZ-systemet og de omgivende »civile.«

Udstillingen er til og for alle glemte kvinder. Mere end 20.000 navne har man hidtil kunnet opspore. Der vil udkomme en bog med navnene. Deri er også de mindst 328 døde, hvortil kommer indtil nu påviseligt 7 småbørn og et ukendt antal kvinder, der døde efter befrielsen.

oversat fra ANTIFA,
okt. 2001. dmj

Da Mads kom til Aalborg

I februar måned 1945 sad vi fire mand i en enmandscelle i arresten i Aalborg, tre modstandsfolk og så Mads. Han var husmand ude i det vestjyske, og på hans egen foregik tyske befæstningsarbejder, og da han så, at naboer og bekendte med deres heste og vogne arbejdede for tyskerne, og - syntes han - tjente store penge, kom også han til at køre for dem, og snart ansatte han en karl som kusk.

Mads syntes, de mange penge kunne blive til flere, så han opkøbte og solgte brugte strygejern, radioer, cykler o.m.a., og havde efterhånden samlet et lager af disse dengang salgbare ting. Men en nat blev alt stjålet, og da der var mange tyskere på egnen, mente Mads, at det kunne være dem, der havde stjålet det. Hans naboer var ikke tyveknegte, det vidste han, men hvad nu?

Mads kendte til, at tyskerne havde afskaffet politiet, ja så måtte tyskerne jo være øvrigheden og derfor finde og straffe de formastelige tyveknegte, og han anmeldte tyveriet til den stedlige Wehrma-

cht, og en dansktalende tysk officer sagde til Mads, at tyskerne aldrig nogensinde stjæler eller røver. Mads blev arresteret og kørt til Aalborg og afleveret til Gestapo, og da han her gentog sin påstand, blev han af Gestaposadisterne mishandlet til bevidstløshed.

Manden var ca. 50 år - høj og senet - præget af et livs hårdt slid og afsavn, hans troskyldighed og åbne sindelag blev sønderlået under Gestapos tortur, han virkede knust og nedbrudt og mælede de første dage ikke et ord, men vi tøede ham op og vandt hans fortrolighed og rådede ham til ved næste forhør at sige, at han nu var sikker på, at det slet ikke kunne være tyskere, der havde stjålet hans ting, uden tvivl måtte det være danskere. Efter endnu et forhør kom han tilbage - ukendelig i ansigtet efter Gestapos hårde næver; dagen efter blev han løsladt. Men inden da sagde Mads til os: »Aldrig mer vil a køre eller fløt så møj som en skovlfuld jord for dem satans mennesker«, og Mads holdt ord.

»Pluk« fra KONTAKT, okt. 01

SENTENSER

Barbariseringen af samfundene, som vi ser, er et produkt af manglende samtale/samvær inden for familien.

Kaj Christensen

Analfabeten snydes alene ved at være analfabet.

Kaj Christensen

Frygten for demokrati giver de mærkeligste udslag. I nogle lande må kun halvdelen af befolkningen gå i skole. Og det er ikke pigerne.

Kaj Christensen

Hvis håbet dør, ligger fremtiden i ruiner.

Kaj Christensen

Nazi-guld

I »Mahnruf« (aug/sep 2001) står følgende artikel

Dokumenter har bragt beviset:

Deutsche Bank havde medfinansieret Auschwitz

Døden gav morderlig fortjeneste

Robert Merle skrev romanen »Døden var hans job«. Heri bliver fortalt om Rudolf Höss's virksomhed som SS-kommandant i KZ Auschwitz. Finansvæsenet tjente ved opbygningen af KZ-lejren og ved det, som massedøderne »indbragte«. Nu foreligger dokumenterne om Deutsche Bank.

Höss var korrekt lige ind til marven. Det kunne ikke falde ham ind at gøre noget forkert. Begge dele er også tilfældet for Deutsche Bank, der tjente på KZ-Auschwitz, endnu før Höss kunne tiltræde sin kommando. Fortjenesten opstod ved kreditgivning til de firmaer, som havde til formål at udbygge lejren, og IG Farben-Fabrik.

Dette er kun konsekvent. Når alt kommer til alt hørte de tyske finansmagnater til dem, som havde skaffet Hitlers klike til magten. Fortjeneste gennem oprustning var ligeså vel en tribut, som medvirken til røveri af fremmede statslige og private værdier. Siden 1988 beskæftiger Deutsche Bank en forskergruppe, der skal udforske og fremlægge den over 125 årige historie om det største og indflydelsesrigeste tyske pengeinstitut. Bankchefen Rolf Ernst Breuer har for længst betonet forskergruppens uafhængighed, udtaler Manfred Pohl, chefen for det historiske institut. Seks historikere er fastansat, videre tre medarbejdere samt fire computerspecialister er beskæftiget med pr. EDB at dokumentere, alle betales af banken. I alt 15 km dokumenter skal de gennemarbejde.

Nu har Pohl givet information om indholdet af over 1000 kreditakter fra 40'erne. Bearbejdet og ført blev papirerne af bankafdelingerne i det daværende Kattowitz, i Bielitz, Teschen og Bethen. Alene bankerne i Kattowitz havde kreditaftaler med mindst ti firmaer. Også andre tyske pengeinstitutter var involveret, men herom er Pohl tavs. Han forelagde nogle papirer, som var sendt fra firmaet »W. Riedel & Sohn, Eisenbeton- und Hochbau, Bie-

litz« til Deutsche Bank. Det handler om en omsætningsopstilling med »skæringsdag 31.08.1942«, hvori det drejer sig om opbygning af IG Farben-Fabrik (med eget KZ). Fanger byggede og drev fabrikken. Udryddelse gennem arbejde, kaldte SS det princip. Andre papirer vedrører ordrer, som kom direkte fra Himmlers tropper. Formodentlig drejer det sig om bygninger til den nærliggende udryddelseslejr Birkenau. Der findes også kontrakter med firmaet Töpfer, Erfurt. Dette firma fremstillede krematorieovnene, som også stod i Buchenwald. Der er altså ikke kun, som Pohl mener, spørgsmålet åbent, hvad de østlige bankafdelinger vidste om det altdækkende mordmaskineri. Det er helt klart, at banken i fuldt omfang medfinansierede opbygningen. Tilmed da IG Farben ikke er en eller anden tilfældig kunde, må det også have været tydeligt for bankcentralen i Berlin, at der foregik folkemord i Auschwitz. Men: forskerne, som er tilknyttet banken, går i deres uafhængighed ikke så vidt, at de går mod Hermann Josef Abs's testamente. Abs, der fra 1938 indtil sin død 1994 var en hovedperson i DB-direktion og i dens velmagtsdage også medlem af IG Farbens tilsynsråd, har forlangt, at hans »privatarkiv« skal forblive lukket ud over årtusindgrænsen.

Den pågældende torsdag blev der også forelagt bankudtog over såkaldte Gestapokonti. Derpå indbetalte man udbyttet efter, at der var blevet holdt auktion over udrejste eller forslæbte jøders bohøve. Senere, da SS-indsatsgrupperne drev løsningen på jødespørgsmålet i de besatte østlige områder fremad, blev den sædvanlige bankforordning udvandet og viderehen sløret. Der opstår store vanskeligheder, hvis man vil fastslå, hvor meget såkaldt offerguld Deutsche Bank har erhvervet gennem Reichsbank, med det formål af omsætte det i Tyrkiet. Til-

med da man indtil nu kun har udforsket specielle statslige og firmaarkiver, meget udsøgte og især uafhængige af hinanden.

Vanskelige beviskæder lader os ene en del. Det drejer sig ikke kun om nazisternes fabriksagtige mordsteder. Eksempel: En af de frygteligste Holocaust-massakrer blev udøvet den 12. oktober 1941 i Stanislaw. På befaling af den højtstående SS- og politifører Katzmann og understøttet af grænsepolitiet drev man over 10.000 jøder ud på deres menigheds kirkegård. Efter at have frataget menneskene alt af værdi. Ukrainske hjælpetropper gravede gravene...

Den 14. maj 1943 blev en guldbarre mærket med RKK Stanislaus (RKK er afkortelsen for Reichskreditkasse) indleveret i Berlin. Eksperterne mener, at sporene kan forfølges videre til Deutsche Bank.

Bortset fra videre uopdagede, ikke offentliggjorte eller allerede ødelagte Holocaust-arkivmaterialer fra Deutsche Bank, Dresdner Bank og andre, venter et stort arbejde i de østeuropæiske lande på historikerne.

Omfattende materiale til »Sydøsteuropa udvidelse« venter iflg. »Neue Züricher Zeitung« i Ungarn, Rumænien, Bulgarien og Rusland. Alene i Prag befinder sig to kilometer dokumenter. Usorteret. Røveritogternes ofre venter endnu på en undskyldning og erstatning.

(oversættelse/AM)

»Penge lugter ikke«, siger man. Og dog!

Red.

Et klenodie fra 2. verdenskrig

En af mine kammerater fra drenge- og ungdomstiden har overladt mig dette klenodie – en amerikansk termoflaske fra 2. verdenskrig, og ligeledes fulgte den forklarende tekst med.

Giveren er Poul Frederik Brokmann Hansen, født i Grenaa 1921, udlært som maskinarbejder på Grenaa Motorfabrik og læste derefter til ingeniør, og i denne egenskab opholdt han sig i Calcutta i årene 1947-49. Her boede han sammen med engelske teplantere fra Liptons, og de havde alle deltaget i krigen mod Japan på grund af deres lokalkendskab til bjergegnene.

Under vort daglige sociale samvær kunne det hænde, at de kom ind på beretninger fra krigen. Disse beretninger kunne være meget dramatiske, som når de f.eks. fortalte, at de ofte måtte snige sig frem gennem jungleområder, hvor de aldrig vidste, om de stødte på japanerne.

En af deres opklaringsmetoder var at anbringe en udstoppet militæruniform på et strategisk sted i terrænet, hvor de troede, der var japanere. Ofte blev en sådan »dummy« i ét nu gennemhullet af maskingeværild – en klar advarsel om at være forsigtig.

I øvrigt var det værste ved junglekri- gen det almindelige afsavn og mangel på vask. Ofte blev de ikke vasket i flere uger, hvilket var en kolossal belastning under de fugtige tropesforhold.

Denne termoflaske med indhold var deres trøst og lindring under disse ekstre- me forhold. Derfor kom den altid med tilbage efter ofte månedlange pa- truljeopgaver.

Lille John, som havde deltaget i sådanne patruljer var ikke nogen helte- type, så når vi havde fået nogle øller, kunne han blive lidt melankolsk og be- drøvet. Årsagen var, at han i en træfning havde skudt en japaner og denne begi- venhed fulgte ham ofte. Måske for at trøste sig selv sluttede han sin beretning med ordene: »Han kunne jo bare være blevet hjemme«.

Endnu værre havde det været for en af de andre, jeg boede sammen med. Han havde været japansk krigsfange, bl.a. sammen med mange indere. Under opholdet i fangelejren havde han fået malaria og kunne nu pludselig få høj fe- ber og måtte til sengs øjeblikkelig. Hans mest uhyggelige oplevelse i fangelejren havde været morgenparaderne, hvor de

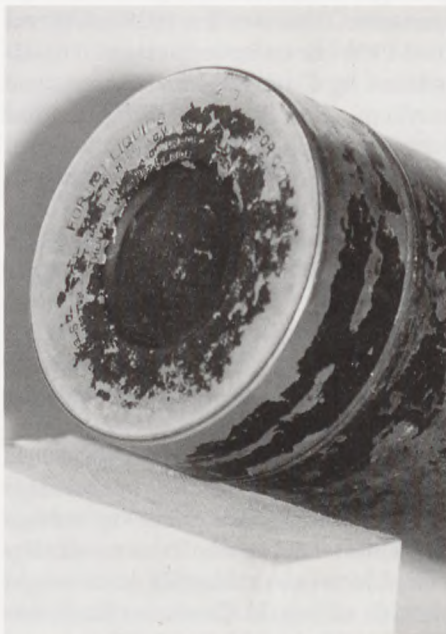
japanske officerer kunne finde på at ud- tage en fange og hugge hovedet af ham i alles påsyn. Det var åbenbart deres måde at skabe respekt på. Han trøstede sig med, at det altid var indere, det gik ud over, men han kunne ikke glemme lyden, når japanernes sværd skilte ho- vedet fra kroppen.

Termoflasken havde han med tilbage fra fangelejren sammen med mange andre effekter, som japanerne måtte af- levere efter nederlaget, heriblandt kik- kerter, personlige ejendele samt selvføl- gelig alt militærudstyr.

Termoflasken fik jeg, og den kom for- nyelig frem fra mine gemmer fra den tid. Dens brugsperiode var udløbet i 1947. Flasken er bemærkelsesværdig, fordi den er af rustfrit stål (nonbreakable), som en af de første modeller af denne type. Derfor er den i bunden forsynet med en udførlig brugsanvisning både for koldt og varmt indhold samt anvise- ning for rengøring og tørring. Den er mærket »USN« – det var jo en allieret krig.

Termoflasken er fremstillet i USA af et firma, der hed Stanly Insulation Div., Landers, FRARY 6 clack, New Britain, Conn.

Termoflasken er udvendig fremstillet af sømsvejset stålplade og forsynet med en indvendig højisoleret stålbeholder. Højde 33 cm, diam. 10 cm, vægt 1,5 kg og kapaciteten er ca. 1 liter.

Bunden af termoflasken, med udførlig brugs- anvisning

Termoflasken er malet med en ikke-re- flekterende farve.

I bunden af flasken er der følgende inskription:

For varme drikke: Fyld flasken med kogende vand. Vent tre minutter og tøm flasken. Fyld derefter flasken med den varme drik.

For kolde drikke: Fyld flasken med isvand. Vent tre minutter og tøm fla- sken. Fyld derefter flasken med den kolde drik.

Efter brugen: Fyld flasken med ko- gende vand og vask proppen. For steri- lisation vent fem minutter og tøm fla- sken.

For tørring: Læg flasken på siden uden prop.

En instruktion, som man sikkert ikke altid har overholdt i junglen.

Denne beretning er indsendt af Børge Juul Jensen, Grenaa

En termoflaske af dette materiale er uforgæn- gelig

PE 2. Grenaa

er navnet på den upolitiske, kammeratlige klub, som deltagerne i modstandsbevægelsen i Grenaa oprettede i 1945.

Baggrunden for, at dette skete, var det kammeratskab, der ganske naturligt opstod som følge af det samarbejde og det fællesskab, der var nødvendigt for at arbejdet skulle lykkes. Mange følte, at det kammeratskab fortsat skulle vedligeholdes gennem en klub, og der blev derfor indkaldt til stiftende generalforsamling den 12. september 1945. Her mødte der 28, og derefter var den upolitiske og kammeratlige klub PE 2 stiftet. Navnet PE 2 blev valgt efter forslagsstilleren Viggo (Fido) Jørgensens begrundelse, at klubben skulle være både »plastisk og eksplosionskraftig«. Selvfølgelig blev der også vedtaget love, hvor der i formålsparagraffen står, at klubben skal fremme og videreføre det før den 5. maj opståede kammeratskab inden for modstandsbevægelsens aktivgrupper ved at samle medlemmerne til populære foredrag, diskussioner, underholdning, klubaftener samt adspredelse af enhver art. Der holdes halvårlig generalforsamling. Kontingentet blev fastsat til 2 kr. kvartalet og 3 kr. i indskud. Hvert medlem fik udleveret et lille skilt i messing på størrelse med nutidens tokrone. På den ene side stod der PE 2 Grenaa og på den anden et nummer. Når vi mødtes – uanset hvor – og der blev sagt PE 2, skulle man straks vise sit skilt, men havde man glemt det, kostede det 25 øre i bøde. Formålet var på denne måde at få flere penge i kassen, men da bøderne var for sjældne, blev denne »indtægtskilde« senere opgivet.

De første ca. 10 år af klubbens eksistens var der livlig aktivitet: to halvårlige generalforsamlinger, stiftelsesfest, skovtur og af og til medlemsmøde eller filmforestilling. Generalforsamlingerne var med damer, og der var ofte fire mands orkester til dansen. Natmanden var altid pølser og ligeledes var pølserne også obligatoriske til de andre sammenkomster. Vi havde nemlig en slagtermester i klubben.

I 1950 blev der rejst en mindesten på Baunhøj i en tidligere grusgrav, som midt i 30'erne var beplantet og som også har været benyttet til ungdomskorpse-nes Skt. Hansbål. Inskriptionen på mindestenen er: »Til minde om vore faldne kammerater under modstandskampen. Rejst 1950«.

Siden 1950 er vi mødtes hvert år den 4. maj om aftenen til en lille højtidelig-

hed, og bagefter har vi holdt generalforsamling og selskabeligt samvær. I begyndelsen var mødet ved mindestenen uden damer, men det blev senere ændret, så nu er de med hver gang fra starten. Efterhånden blev tilslutningen til de forskellige arrangementer mindre og mindre, hvilket resulterede i en lille omlægning af bestyrelsen. På generalforsamlingen i 1954 blev den daværende formand, Carl Bering Nielsen udnævnt til præsident med ubegrænset myndighed. Han blev samtidig udnævnt til kasserer og revisor. En tillid, som endnu aldrig er blevet misbrugt af efterfølgerne.

Klubben er så heldig at have bevaret en meget nøjagtig ført protokol lige fra starten i 1945. Ligeledes har vi den første regnskabsbog, som også er ført med akkuratesse. I disse to bøger er der megen god og fornøjelig læsning, f.eks. om en skovtur i 1946 til Ebeltoft. Damerne blev kørt i rutebil, mens mændene blev gratis transporteret på en lastbil. Det punktlige og korrekte regnskab for skovturen viste et underskud på kr. 11,42. Om årsagen hertil fortæller protokollen, at »underskuddet skyldes den dyre fragt«.

I 1976 døde Bering pludselig og som hans efterfølger valgtes Henning Reinholdt Hansen (Henningsen). Efter 14 år som præsident ønskede Henning ikke at fortsætte og i stedet valgtes Børge Juul Jensen, der efter 40 års fravær fra byen nu var vendt tilbage.

Til 40 års dagen for befrielsen var det lykkedes at færdiggøre bogen »Modstandsbevægelsen i Grenaa«, der beretter om den indsats, der blev udført af modstandsfolkene i byen. Salget gav et overskud og renterne heraf samt et fortsat mindre salg har hvert år betalt kran- sen til mindestenen samt gaver og blomster til forskellige begivenheder.

Ved 50-året for befrielsen havde vi gjort lidt ekstra ud af 4. maj. Procession gennem byen med orkester i spidsen samt 26 faner fra forskellige foreninger. Endvidere deltog Hjemmeværnet, ungdomskorpse og nogle af byens borgere. Ved mindestenen blev der budt velkommen af vor gamle byleder, Henning R. Hansen. Taler af præsidenten Børge Juul Jensen, borgmester Arne Jesen og afslutning ved Jens Wulff, PE 2. Godt 500 mennesker deltog i denne 4. maj aften, der blev en både smuk og meget vellykket markering af 50-års dagen.

Det årlige møde ved mindestenen den 4. maj har siden 1995 også haft til-

slutning af Hjemmeværnet, som møder med tre faner, og de lægger en meget flot krans ved mindestenen. Grenaa kommune har også hvert år givet en krans, siden stenen blev rejst. Højtideligheden indledes med »En lærke letted«, hvorefter der holdes en lille mindetale og der sluttes med »Altid frejdig«. Den efterfølgende selskabelige sammenkomst indledes med en let anretning (appetitten er jo ikke, hvad den har været). Her synger vi vores slagsang, som blev sunget første gang den 16. marts 1946. Vi holder generalforsamling og her tydeliggøres præsidentens enerådende myndighed på meget fornøjelig vis med oplæsning af protokollen, aflæggelse af beretning og regnskab og det hele godkendes af præsidenten. Valget til præsident foregår efter samme procedure. Under eventuelt kan der stilles spørgsmål, men det er ikke alle, der bliver besvaret. Et par fornøjelige sange indgår også i arrangementet og en gammel tradition med chokolade til kaffen er stadig bevaret. Deltagerantallet er jo i sagens natur faldende. Vi er ni tilbage, men med koner og enker er vi ca. 20-22. Vi har en vedtagelse gående ud på, at så længe, der er to tilbage, skal man mødes ved mindestenen den 4. maj kl. 18.30.

Skulle der være nogen, der er interesseret i bogen »Modstandsbevægelsen i Grenaa«, kan den købes hos Børge Juul Jensen, Lillegade 10, 8500 Grenaa, tlf. 86 32 08 71. Prisen er 80 kr. incl. porto.

Modstandsbevægelsen modtog fra England pr. faldskærm 2 slags sprængstof + så meget andet. 808 og PEZ. PEZ var formbart plastik og derfor at foretrække.

Red.

Efterlysning

For Poul Boye Larsen, Forsvarsmuseet i Aarhus, Ingasvej 61, 8220 Brabrand, efterlyser jeg følgende numre af »Modstandskampen 1940-45«: Årgang 1996 nr. 3 og 1997 nr. 1 + 4.

Bladene sendes venligst til ovenstående adresse, måske er det bedst først at ringe på tlf. 86 25 28 96 eller 21 48 60 45.

Anni Mørk

FAMILIETUR MED BUCHENWALDKLUBBEN

Efter 4 vellykkede ture, kommer vi nu igen med en bustur til Buchenwald den 9.-12. maj 2002, hvor vi inviterer vores medlemmer med familie, børn, svigerbørn og børnebørn til at deltage. Også børn, børnebørn af afdøde medlemmer er velkomne, ligesom gengangere fra tidligere ture.

Turen kommer til at koste 2.375 kr. pr. person i dobbelt værelse incl. syge- og afbestillingsforsikring. Tillæg for eneværelse er 400 kr. Medregnet i prisen er halvpension alle 4 dage.

65 Ferie har igen, til denne tur, givet tilsagn om, at de vil betale togrejse til og fra København samt 2 nætters hotelophold til de deltagere, der kommer fra Jylland og Fyn. Turen er lagt den 9.-12. maj, fordi det er i forbindelse med Kristi

himmelfartsdag, så arbejdsduelige og skolesøgende kun skal bruge en fridag for at deltage.

Program:

1. dag starter kl. 6.30 fra Enghave station, Sdr. Boulevard. Vi kører til Gedser, hvor der på færgen venter morgenmad. Fra Rostock går turen, efter ophold, direkte til vores hotel, Weston Regent i Gera, hvor middagen venter.

2. dag er til fri afbenyttelse. De, der har lyst, kan gå med vores guide Gurli Hoffmann en tur i byen, hvor hun vil fortælle om Gera under og efter krigen. Middag på hotellet.

3. dag kører vi til Buchenwald fra morgenstunden. Undervejs vil der i bussen blive fortalt om KZ-lejrens historie såvel som om, hvordan vores besøg i

lejren skal forløbe. Hen på eftermiddagen kører vi tilbage til middag på hotellet. Om aftenen skaffer Gurli os et lokale på hotellet, hvor der bliver lejlighed til et par sange og nogle taler og hvor vi har et kammeratligt samvær.

4. dag kører vi tilbage til København, hvor vi på færgen fra Rostock får turens sidste måltid. Forventet hjemkomst kl. ca. 22.00.

Interesserede bedes ringe til Ernst Steen, Vendersgade 6, 4.th., 1363 København K, tlf. 3312 8595. Jeg vil sende tilmeldingsblanketter og girokort.

*På klubbens vegne
Ernst Steen*

5-dages bustur til Nordjylland

Atter i år tilbyder bestyrelsen medlemmer med ledsager en 5-dages bustur i 65 Ferie regi med Niels som chauffør og Gurli Hoffmann som guide.

Denne gang går turen i tiden 27.-31. maj 02, begge dage incl. til det natur-skønne og historiefyldte Nordjylland med fast station på Rold Storkro, som er en af landets allerbedste. Stemningen er intim, og maden er fremragende. Moderne værelser i stueetagen og på 1. sal er alle med eget b/t. Der er sauna og en mindre indendørs swimmingpool, samt hyggelig pejsestue. Lige uden for hotellets dør ligger Rold Skov med al sin mystik og sit rige dyreliv.

På rejsens første dag vil der være afgang fra København (Enghave station) kl. 07.30 med mulighed for opsamling i Roskilde kl. 08.15, Holbæk kl. 08.45 og Kalundborg 09.15. Overfarten til Jylland foregår med moderne hurtigfærge, hvor tidlig frokost serveres. Ca. 2 timers busrundtur på Samsø, »Strisserens ø«.

På turens sidste dag vil vi efter besøg i Rebild Bakker og et ophold i idylliske Mariager spise frokost i den landskendte Hvidsten Kro. Så følger vi mo-

torvejen gennem Jylland, Lillebæltsbroen, Fyn, Storebæltsbroen og forventer at være i København ca. kl. 18.45

Rejsens pris er 3.595 kr. pr. person i delt dobbeltværelse og 3.995 kr. i enkeltværelse. Heri er indbefattet gebyr for Rejsegarantifonden og afbestillingsforsikring. I prisen har du tillige betalt for 4 x morgenmad, 4 x frokost, 4 x middag, busrundtur på Samsø, udflugt til Skagen, Sandormen til Grenen, entre til Skagen Museum, besøg i Rebild Bakker, Lindholm Høje, rundvisning på Voergård Slot, røverudflugt i Rold Skov, besøg i Jesperhus Blomsterpark og mulighed for ændringer og overraskelser.

Det udsøgte selskab, som du vil finde dig i på hele turen, får du ganske gratis oveni. Der gives 200 kr. i nedslag på prisen til eventuelle selvtransporterende til og fra Rold Storkro.

Vi har desværre kun kunnet reservere 46 pladser til turen fordelt på 20 dobbeltværelser og 5 enkeltværelser, og da »først til mølle« principet er gældende, skal du bestemme dig hurtigt og rette henvendelse til Mogens B Madsen, Ved Bellahøj 13A, 9.th., 2700 Brh., tlf.

3828 4598 snarest og allersenest den 2. april 2002, hvorefter du vil få tilsendt tilmeldingsblanketter og giroindbetalingskort.

Bestyrelsen

SENTENSER

Livet bliver tydeliggjort ved sin modsætning. Døden.

Kaj Christensen

11. sept. 01 så vi noget, som intet menneske skulle se.

Kaj Christensen

Det er svært at opnå demokrati i et land, hvor menneskene ikke er demokrater.

Kaj Christensen

Bangsbo Museum

Besøgte museet med ønsket om at se BESÆTTELSESAFDELINGEN

Det var en »mørk« oplevelse på både den ene og den anden måde.

Først modtog jeg sammen med billetten folderen Velkommen til Bangsbo Museum, og i den står det mest forvrøvlede, jeg mener at have læst i nyere tid. Der stod: »Frederikshavn havde stor strategisk betydning for den tyske besættelsesmagt under 2. verdenskrig, og det kom til at præge byen, bl.a. med svære befæstningsværker til beskyttelse af byen«. Hvem skulle beskyttes? Frederikshavn eller besættelsesmagten – tyskerne? Sikkert de sidste.

Når man bevæger sig i afdelingen for besættelsestiden, kan man næsten intet se. Loft, vægge m.v. er malet helt sort. Det hed ikke »de fem mørke år«, det hed de fem forbandede år og det er en helt anden sag.

Montrene med de effekter, man skulle kunne se, var også så dårligt oplyst, at man dårligt kunne læse teksterne. Det eneste, der var oplyst – overoplyst – var et stuearrangement. Boligerne dengang var dårligt oplyst med 15 w pærer, og der var timer, hvor der slet ikke var strøm på nettet.

Intentionerne har sikkert været helt klare, men unge historikere/bibliotekara-

rer, der ikke har levet i besættelsestiden, tager desværre ofte helt fejl, når de vil oplyse om den tid.

Der var altså både sommer og vinter i de fem år, og der var også glæder og sorger. Det hele var ikke mørkt, men forbandet. Godt, jeg fandt ud igen!

kc

Nekrolog

Farvel til den gamle kæmpe

Det var et langt og begivenhedsrigt liv, der sluttede den 15. oktober 2001. Tidligere forbundsformand for Søfyrbøderne, formand for Horserød/Stutthof foreningen og medlem af bestyrelsen i Sammenslutningen og FIR, Harry Rasmussen måtte i en alder af 88 år give op.

Ved en højtidelighed i Bispebjerg Krematoriums store sal tog venner og familie afsked med den gamle kæmpe.

Ved siden af kisten stod fanebærere fra Dansk Metalarbejderforbund, Stutthof-foreningen og Erhvervshæmmede fra Frihedskampen.

Skuespilleren Birgitte Bruun sang Poul Henningsens vise »I dit korte liv«.

Der var taler af formanden for Metal Lyngby, Søren W. Hansen, sekretær i FIR Dagmar Mørk samt Poul-Henrik Jensen fra Horserød/Stutthof-foreningen.

Vi bringer her et uddrag af hans tale:

Det er en historisk person, vi i dag tager afsked med – i den forstand, at mennesker, der selv tager del i store historiske begivenheder, selv bliver historie. Ikke en bog om vores lange eller korte fortid kunne komme på markedet, ikke en biografi uden at Harry på sin helt egen måde selv kendte historien som deltager eller tæt på. Ofte krydret med egen personlig oplevelse eller en ukendt vinkel. Det var det, som gjorde samværet med ham så spændende og intenst.

Allerede i 1928, kun 14 år gammel, fik han sin første søfartsbog. Han lærte hurtigt det barske liv til søs, han så uretfær-

dighed og armod, hvor han kom frem. Selv ramt af arbejdsløshed og fattigdom i 30'erne blev »Sømandsklubben«, som dengang var ledet af den revolutionære fagopposition, hans holdepunkt.

Det var studiekredsene her og kulturaftrænerne på Borup Højskole, der satte ord og sammenhæng på de tanker, den unge sømand tumlede med.

Hele sit lange liv forblev han tro mod det udgangspunkt. Ikke som en forstening, der ikke forstod, at de hårdeste storme nødvendigvis må ændre selv de hårdeste klipper. Men han fandt trods alle omskiftelser aldrig grund til at opgive sin ungdoms idealer. Det var den ledetråd, der fulgte ham hele livet.

Som ung sømand – hvor ikke helt almindelige opgaver skulle løses.

Forfulgte flygtninge skulle bringes i sikkerhed, kurerpost bringes rundt i verden og senere våbenfragt til den spanske borgerkrig. Harry var blandt de få danskere, der deltog i den såkaldte Wolve-

ber gruppes arbejde. Rundt om i Vesteuropa og Skandinavien havde de til opgave at foretage sabotagehandlinger vendt mod de fascistiske stater.

Det gik i Danmark ud over to nybyggede trawlere, som var bestilt af et spansk rederi til fordel for Franco under den spanske borgerkrig. Dømt for medvirken til denne handling blev han kort efter Danmarks besættelse sat bag lås og slå.

Da straffen var udstået, stod dansk politi klar ved fængselsporten og på grund af »Kommunistloven« måtte han videre til Horserød lejren. Her lykkedes det ham sammen med 90 andre at flygte, da tyskerne overtog lejren. Kort efter blev han sendt til Sverige, hvor han gjorde en stor indsats for de danske flygtninge.

Tilbage i Danmark valgtes han som forbundsformand for søfyrbøderne, et hverv han frem til 1960 bestred i skiftende perioder.

I sine sidste leveår var Harry Rasmussen optaget af fangeforeningernes fremtid. Nazismens forbrydelser skulle ikke glemmes. Det svigt, han selv var udsat for af de danske myndigheder, var så lærerigt, at det ikke måtte fortrænges. Det er således hans fortjeneste, at Horserød/Stutthof foreningen i dag videreføres af efterkommere.

Højtideligheden afsluttedes af solotrompetist Maj El Bash, der spillede »Internationale«.

Poul-Henrik Jensen

BØGER

Krigen i luften 1914-1945

af *Williamson Murray*
224 sider (illustreret)
Pris: kr. 279,00 indbundet
Forlag: Gyldendal

Anden Verdenskrig i Europa

af *Charles Messenger*
224 sider (illustreret)
Pris 279,00 kr. indbundet
Forlag: Gyldendal

Anden Verdenskrig i Fjernøsten

af *H.P. Willmott*
224 sider (illustreret)
Pris: kr. 279,00 indbundet
Forlag: Gyldendal

Det er tre selvstændige bøger af tre forskellige forfattere, alligevel har de så meget til fælles, at en samlet anmeldelse kan forsvares. Og det gør jeg så!

Fælles for bøgerne er, at siderne med kort/planer over angreb, forsvar og hvor – længdegrad, breddegrad og dato – dette fandt sted, er glimrende, bortset fra at omtalte byer ikke er angivet. Billederne af landgange, krigsskibes endeligt og nogle af flyenes bevægelser er også rimelige.

I bogen om Fjernøsten vises det, hvor langt amerikanerne var – ikke bare for at forsvare sig selv – men uhyggeligt tæt på et sammenbrud, i januar 1942.

I afsnittet »Den nye virkelighed« fortælles om japanernes sejr i Sydøstasien i Stillehavskrigenes første måneder, der havde betydning længe efter Japans kapitulation i 1945.

De påførte stormagterne nogle sår, der ikke kunne heles, selv ikke med hjælpen fra senere allieredes sejr.

Efter krigen vendte kolonimagterne ganske vist tilbage til deres tabte besiddelser, men som det ses nu, er alle kolonierne selvstændige stater, dog først efter adskillige krige.

Historieskrivningen om den almindelige befolkning er der ikke noget af, højst tabstallet ved de store bombninger med ildstorme til følge. Det er militæret, luftvåbnets og marinens beskrivelse, der, herefter betegnet »militærteknikkerne«, er grundlaget for disse bøger.

Det er selvfølgelig helt legitimt, men helheden, forståelsen af anden verdenskrig er aldrig til stede. Også mange ord er oversat forkert, og de forskellige våben er omtalt på en måde, der umuliggør sammenligning. Særlig grelt er det i bogen om krigen i luften. Havde Sovjetunionen kun en flytype – Sturmovik? Det eneste billede, foto, i denne bog.

I bogen *Anden Verdenskrig i Europa* omtales Shturmovik. Der er ingen billeder eller fotos, men alligevel er det vel samme fly bare med en anden stavemåde. Tegningerne viser dog flere fly, så Sovjetunionen havde altså flere fly.

At bogen *Anden Verdenskrig i Europa* også omhandler krigen i Afrika og Mellemøsten, er vel til at klare, når man accepterer, at indholdet er derefter. Der er mange billeder, fotos og tegninger, men hvis der er lige så mange fejl, som der er i den del af teksten, jeg kan kontrollere, er det svært at anmelde bøgerne retfærdigt.

I biografierne er den vigtigste personkreds i og omkring verdenskrigen beskrevet, men også her mangler den japanske kejser, Hitler, de Gaulle, Mussolini og Stalin. Hvorfor?

Tidstavlerne og de vigtigste militære begivenheder er dog med.

Forståelsen for, hvorfor USA anvendte atombomben mod Japan, er ganske godt underbygget.

I forordet omtales det, at Danmark kun periferisk nævnes, det er rigtigt. Det havde måske for os været godt at vide, hvor stor en vægt, der blev lagt på Danmarks ikke-forsvar 9. april 1940.

Kaj Christensen

Jødeaktionen oktober 1943

Forestilling i offentlighed og forskning
af *Lene Bak*
212 sider (illustreret)
Pris: kr. 200,00
Forlag: *Museum Tusulanums Forlag*

Denne bog er en redigeret udgave af forfatterens specialeafhandling indleveret ved Institut for Historie, Københavns Universitet 1999.

Forfatteren er gået i dybden med stoffet, men har som de fleste nyere historikere ikke fanget »tidsånden«. Det påstås igen og igen, at det ikke var særlig heldtemodigt at være med til at hjælpe jøderne til flugt til Sverige. Jamen, jamen! Vidste de det, de unge mennesker, der spontant hjalp, eller de modstandsfolk, der, selv om de var eftersøgt, også hjalp. Forståelsen for »spillet« i oktober 1943 var om ikke andet ikke uforståelig for

hjelperne, ud over dette at hjælpe mennesker i nød.

Mange historikere og forfattere/journalister skriver ud fra de mere og mere åbne arkiver. Nogen gange ser det ud til, at disse journaler/rapporter menes at sige sandheden om oktober 1943. De svenske formentlig mere sande end de danske og tyske. I sagens natur var det ikke nødvendigt – i stor udstrækning – at svenskerne skulle forfalske eller blot omskrive lidt for at få rapporterne til at passe til de øverste, politiske myndigheders ønsker. Anderledes med de danske og tyske rapporter. Disse kan/skal passe i de øverste myndigheders faciliteter.

Bogen er imidlertid ikke en bog, der bliver særlig udbredt – alene på grund af sproget – bogen indeholder så mange »på bjerget« indforståede ord, at den føles skrevet til andre forskere og universiteter, hvor Holocaust behandles.

Synd, det kunne have været en læseværdig bog – også for dem i dalene.

Kaj Christensen

Frihed, lighed og grænseland

af *Karl Otto Meyer*
232 sider (illustreret/foto)
Pris: kr. 275,00
Forlag: *Hernov*

Grænseland ja, frihed, lighed er det småt med i grænselandet under Nazismen, men også derefter skal der kompromisser til.

Den sydslevigske politiker, tidl. landdagsmand Karl Otto Meyer har påbegyndt sine erindringer. Første bind foreligger.

Det er en anden – en spændende – måde at få grænselandsproblemerne belyst på. Erindringer det er det, men det er også en indføring i problemerne med at indføre et demokrati – en retsstat – efter mange år med det rædselsfulde nazistiske diktatur. En demokratisk grundlov kan man godt vedtage uden de helt store problemer, men at gennemføre den, med de til rådighed værende embedsmænd og politikere, der også har tjent nazistytret, det er en helt anden historie.

Den historie vises meget nøje i det, der vel nærmest kan kaldes et »Berufsverbod«, da Karl Otto Meyer, på grund af nogle udtalelser i et foredrag, bliver fradømt sin undervisningsret på en af det danske mindretals skoler.

Foredraget i Sønderborg, hvorfra flere danske aviser refererede, således Jyllands Posten: »De unge danske i

Sydslesvig vil ikke gøre tjeneste i en tysk hær. Jeg har ingen tillid til en tysk hær i et demokrati, hvor der ingen demokrater er«.

Det blev ikke sagt af Karl Otto Meyer, men af en anden taler. Karl Otto Meyer dementerede, men skrevet var skrevet.

»Jeg skrev en redegørelse, men kulturminister Pagel opretholdt mit undervisningsforbud«. Retssagen mod ministeriet varede fire lange år. Karl Otto Meyer vandt, men først gennem appel-domstolen.

Bogen giver mere end alt andet en god indføring i at leve som mindretal i en diktaturstat, men også en forståelse for at leve i en stat, der langsomt forsøger at blive et demokratisk samfund.

Borgaa-sagen, som for længst er glemt, er et andet eksempel på, hvor vanskeligt det er at etablere et retssamfund. Måske er det sværere, når to stater har været modstandere i en Verdenskrig, kan ikke andre »straffes«, kan mindretallet!

Sagen mod bladet Der Spiegel i 1962 er også omtalt, vel for at vise at demokratiet endnu ikke i Tyskland er fuldt »indført«.

Også sagen Viggo Laustens død er endnu ikke opklaret. Både her og også andre steder har Danmark et medansvar. Viggo Lausten blev udleveret til de tyske myndigheder straks efter Danmarks besættelse, og to dage senere var han død.

I årenes løb har flere forsøgt at få sandheden at vide og selvom en del sydslesvigere i 1971 henvendte sig til daværende ombudsmand Stephan Hurwitz løb det ud i sandet eller måske i grænsepælene.

I bogen gør Karl Otto Meyer sit testamente om grænselandet op. Han siger: »I det danske mindretal respekterer vi den nuværende grænse, så længe vi ikke har et flertal af befolkningen i Sydslesvig bag os«. Og: »Det er derfor kun rimeligt, at vi ikke afgiver erklæringer om, at grænserne i al evighed ligger fast. Vi bør ene og alene holde os til folkenes frie selvbestemmelsesret.«

Karl Otto Meyers erindringer slutter her med hans udnævnelse til chefredaktør den 1. november 1963 af Flensborg Avis.

Vi forventer mere fra hans pen.

Kaj Christensen

De dødes rige

Det gør ikke ondt, fordi vi mindes.
Det gør ondt, fordi det stadig findes:
I vort hjerte står et pigtrådshegn.
Dybt derinde går de! Mudder, regn,
trusler, slag på febersvage lemmer!
Nej, det nytter lidet, at vi glemmer.

Kammerat! I gik med skovl i slammet
til den time, som var hver berammet.
Hvad er tungt som jord og jern og sult?
Hver sin død! For jer blev målet fuldt!
Jeg blev skånet, sendt til fest i sale.
Valgt af jeres midte til at tale.

Kammerat! Jeg ved, at jeg har svigtet.
Jeg var tungt som jord og jern forpligtet
lige fra den sidste gang jeg så –
dig – en krummet skygge blandt de grå.
Blev lidt mere grå, forsvandt i grået...
Andre skygger, hvor du havde stået.

Den, som nedfór til de dødes rige –
selv om han fik lov igen at stige
op til livet, er han altid delt.
Er jo hér, men er her ikke helt.
Han har skygger med, som er til stede,
...og et stykke af ham blev dernede.

Digtet har været trykt i programmet for koncerten i Radiohusets Koncertsal 29. august 1964 i anledning af indsamlingen til Neuengamme-monumentet.

Hvem er forfatteren?

Klip fra aviser og blade

Politiken den 26. december 2001

1.200 ofre søger erstatning

Fristen for at få del i den tyske fond på 38,5 mia.kr., som skal kompensere for Nazitysklands forbrydelser, udløber snart. Danske jøder, politibetjente og modstandsfolk er blandt ansøgerne.

Ritzau

Få dage før fristen udløber 31. december, har omkring 1.200 danskere søgt om erstatning for Nazitysklands forbrydelser. Det oplyser advokat Leslie Rabuchin fra Den Danske Nationalkomité for Rådgivning for Ofrene for Nazityskland.

Kompensationen kommer fra en fond, som er oprettet af den tyske regering og det tyske erhvervsliv. Begge parter har hver bidraget med 5 mia. D-mark til fonden – i alt ca. 38,5 mia.kr.

Fonden giver erstatning til en række forskellige typer ofre for Nazitysklands forbrydelser – lige fra ofre for medicinske menneskeforsøg til ofre for formueskader.

Blandt de danske ansøgere er hovedsagelig jøder, modstandsfolk og politibetjente, der under krigen blev interneret i de tyske koncentrationslejre.

Men også modstandsfolk, der sad fængslet i Danmark under krigen, har søgt – en af dem er tidligere landsretssagfører Erik Eegholm.

Som en af de første modstandsfolk i Danmark blev Erik Eegholm og fire studiekammerater idømt to års fængsel for tysk-fjendtlig aktivitet. De fem jurastuderende havde på skift huset danskeren Mogens Hammer, der var uddannet telegrafist i Englands Special Operations Executive (SOE) og udset til at hjælpe med organiseringen af den danske modstandskamp.

Gruppen blev hurtigt opdaget, fordi tyske pejlevogne opfangede

bølgerne fra Mogens Hammers radiosender.

»Jeg var kun 21 år og midt i jurastudierne, da jeg blev taget. Det var en ubehagelig oplevelse, fordi der ikke var klarhed over, hvad der skulle ske med os. Samtidig var vi ganske unge, og ikke alle i den alder kan klare det psykiske pres, det er at sidde i fængsel«, siger Erik Eegholm der afsnede dommen i Vestre Fængsel og i Nyborg Statsfængsel.

Fjernes eller dræbes

Ifølge erstatningsreglerne står Erik Eegholm til en kompensation på ca. 19.000 kroner. Det er den laveste af de to kategorier for erstatning. Ansøgerne deles populært sagt efter, om de tilhører den gruppe, tyskerne ville fjerne midlertidigt, eller den gruppe, de ville slå ihjel. Ofre i den sidste kategori kan få den højeste kompensation på 57.000 kroner.

»Jeg kan ikke rigtig forholde mig til beløbene, de er nærmest symboliske. Det er bestemt ikke for pengenes skyld, at jeg søger, men mere for at få en slags retfærdighed for det, der skete dengang«, siger Erik Eegholm.

Et ufravigeligt krav for at få erstatning er, at man var i live 16. februar 1999, og det har ført til, at Den Danske Nationalkomité for Rådgivning for Ofrene for Nazityskland, som hjælper med at udfylde ansøgningerne, har måttet afvise flere tusind ansøgere.

»Det kan eksempelvis være en enke til en kz-fange, der døde i 1960'erne. Hendes mand var offer for Nazitysklands forbrydelser, men

der er ingen erstatning at hente, fordi han døde før skæringsdatoen«, siger Leslie Rabuchin fra Den Danske Nationalkomité for Rådgivning for Ofrene for Nazityskland.

Kritik af tidspunkt

Fra flere sider har der derfor lydt kritik af, at erstatningen først kommer nu. Den ene af Erik Eegholms fire studiekammerater døde således inden skæringsdatoen, så hverken han eller hans enke får erstatning. En anden i gruppen af studiekammerater døde efter 16. februar 1999, så han får ikke glæde af erstatningen, men Erik Eegholm har dog søgt på vegne af hans enke.

Tilbage er Erik Eegholm og en anden kammerat fra tiden i Nyborg Statsfængsel, og den nu 81-årige Erik Eegholm kommer til at vente endnu nogle år, før det administrative er på plads, så erstatningen bliver udbetalt.

»Det er naturligvis godt, at Tyskland forsøger at rette sine fejl, men der er efterhånden gået 50 år, og det er lidt sent at komme med erstatninger. De burde være kommet før, så flere kunne have fået gavn af det«, siger Erik Eegholm.

Erstatningerne fra den tyske fond er ment som det endelige punktum for udbetaling af erstatninger fra Tysklands side. Fondens skal dermed være en garanti for, at det tyske erhvervsliv ikke fremover bliver sagsøgt for millionerstatninger af tidligere kz-fanger, som det har været tilfældet i USA.

Ansøgningerne om erstatning behandles af Den Internationale Organisation for Migration (IOM), som også står for udbetalingen af de mange milliarder.

På verdensplan har organisationen modtaget over 230.000 ansøgninger.

Det var rart at vide dagen, måneden eller året, hvor udbetalingen finder sted!

Nordmændene i sproglære

Vi starter med lås, der i
flertal er låse,
men flertal af gås er gæs
- ikke gåse.

Vi taler om fod, er der fler',
si'r vi fødder,
men skønt vi si'r flod,
vi aldrig si'r flødder.

At flertal af mand, er mænd
- ikke mænd,
er svært at forstå, når en
tand bli'r til tænder.
Skønt flertal af and som
bekendt hedder ænder,
så hører man aldrig,
at spand bli'r til spænder.

En anden mærkværdighed
her til lands:
I tredje person er det han,
ham og hans.
Er det sund logik? – Ja, derom
spø'r vi kuns
man ikke om damer si'r
hun, hum og huns.

At synge i datid på dansk
hedder sang,
men gynes imperfektum er
ikke gang.
Og hvem kan forstå, hvorfor
spring er sprang,
når bringe det ikke i datid
er brang?

Korrekt hedder datid af bringe
jo bragte,
(hvor er så logikken, når man
siger bagte

på basis af infinitiven af bage?)

Et andet eksempel: Det
hedder »tage«.

Det bøjes til datid ved, at
man si'r tog.

Sku' bage så ikke i datid gi' bog?

Når bringe er bragte, sku'
bagte vær' bingte,
men så måtte ragte vær'
datid af ringe,
og ragte det findes på dansk
faktisk ikke.

Derfor må vi hel're la'
spørgsmålet ligge.

»Dansk er en værre én«

05822 ARC
M. H. NIELSEN
NYSTEDVEJ 14
VEDDELEV
4000 ROSKILDE

1147

000

4000 0103/ 5 1

ADRESSELISTE

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Jens Jac. Jensen, Glentevej 27, 1. tv.
7000 Fredericia. tlf. 75 92 54 57
Kass.: Birthe Fuglsang, Strandbakkevej 28,
8250 Egå, tlf. 86 22 40 46.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Eigil Skov Jørgensen,
Strandvej 35, Kulhus, 3630 Jægerspris,
fax/tlf. 47 53 02 48, giro 8011788.
Sociale sager v/Jens Aller Skelhøjvej 11, 1. th.,
2800 Kgs. Lyngby, tlf. 45 88 88 72 og
45 93 58 98

Tirsdag-torsdag kl. 10-12

Esbjerg afd.: Fmd.: Gerth Andersen,

Højtoftevej 2, 6700 Esbjerg
tlf. 75 13 28 40.

Kontor: Gammel Fritidscenter, Gønnevangs-
vej (ved Østerbycentret), 6700 Esbjerg.
Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen,

Glentevej 27, 1. tv., 7000 Fredericia,
tlf. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73,
åbent tirsdag 14-16.

Kolding: Kontor: Staldgården.

Åbent torsdag kl. 14-16, tlf. 75 53 18 84

Odense afd.: Formand Henry Jensen,

Strynøgade 14, 5000 Odense C,
tlf. 65 90 32 02

Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7,
5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen, Bru-

uns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48

Sjællands afd.: Fmd.: Mogens Henrik Niel-
sen, Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde, tlf.
46 75 77 13.

Kass.: Villy Jensen, Lindevej 12,
3200 Helsingø, tlf. 48 79 45 91.

Aalborg afd.: Fmd.: Børge Dahl, Herskinds-
gade 9, 9000 Aalborg, tlf. 98 12 84 92.

Kontor: Sofiendalsvej 80, 9200 Aalborg SV, tlf.
98 18 58 18.

Åbent torsdage 10-16. Åbent for kammerat-
ligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Fmd.: Wilfred Thomsen,
V. Stuckenbergsvej 25, st, 8210 Aarhus V.,
tlf. 86 10 41 25.

Kass.: Erik Bjørn Nielsen, Brovænget 25,
8250 Egå, tlf. 86 22 29 48.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220,
8200 Århus N, tlf. 86 16 91 18 i åbningstiden:
Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd. Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartov Vej
29 2' tv., 2900 Hellerup,
tlf. 39 62 83 55.

Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads 2,
1631 Kbh. V, tlf.: 35 37 11 21,

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19,
4894 Øster Ulslev, tlf. 54 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6,
1363 København K, tlf. 33 12 85 95.

Sommer: Møststien 6, Vester Lyng,
4500 Nykøbing S, tlf. 59 91 01 20.

Sekr.: Mogens Madsen, Ved Bellahøj 13 A
9. th., 2700 Brønshøj, tlf. 38 28 45 98

Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl, Rinddalen
33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26.

Kass.: Henry Jensen, Vestpiieren 18, 9370 Hals,
tlf. 98 25 18 56.

HORSERØD-STUTTHOF- FORENINGEN

Konst. Fmd.: Poul-Henrik Jensen,
Jægersborg Allé 7, 2., 2920 Charlottenlund,
tlf. 39 90 01 08.

Kass.: Ane Søegaard, Struensegade 33, 3. th.,
2200 Kbh. N, tlf. 35 37 15 05.

SACHSENHAUSEN- FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Reedtzholmvej 114,
4736 Karrebæksmunde,
tlf./fax 55 44 10 32.

E-post: pse17@dadlnet.dk

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansengade 22,
5000 Odense C., tlf. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Granparken 128,
5240 Odense NØ. tlf. 66 10 24 15.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5,
5000 Odense C., tlf. 66 12 79 08.

Foreninger uden for Sammenslutningen

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Formand: Else Lizier, Tårnvej 20,
2610 Rødovre, tlf. 36 70 03 68.

Kass. Erik Qvist, Udsigten 16
4220 Korsør, tlf. 58 37 78 06.

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørn Vitnes, Torvegade 64, 3.
& 4. sal tv., 1400 København K.,
tlf.: 32 95 22 06 / 32 95 55 04.

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Frode Greve Rasmussen,
Lyngdalvej 18, 8500 Grenå
tlf.: 86 30 90 76

Kass.: Karen Andersen, Gadevænge 1,
8900 Randers, tlf. 86 43 85 86, Giro 663 8961

FORENINGEN AF GESTAPO- FANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128,
3500 Værløse, tlf. 44 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Toftekærvej 28 C,
2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87.

Kass. Arne Lohmann, Sikavej 72,
3250 Gilleleje. Giro 645 8718,
tlf. 48 30 08 44

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen,
Engholmen 58, 2. th.,
2450 København SV., tlf. 36 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernvej 24,
8270 Højbjerg, tlf. 86 27 23 47.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38,
4350 Ugerløse, tlf. 59 18 80 09.

Kass.: Cornelius Olsen, Gammelgårds Alle
111, 2665 Vallensbæk Strand, tlf. 43 54 78 36.

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1 - Postboks 3000 - 2100 Køben-
havn Ø., tlf. 39 17 77 00,
Fax. 39 17 77 11.

Forhenværende kontorchef i Frihedsfonden
Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67,
2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede.
12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt
by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200
Århus N. Tlf. 86 16 91 18, i kontortiden eller
Birthe Fuglsang, Strandbakkevej 28, 8250 Egå,
tlf. 86 22 40 46. Ansøgning om ophold i
højsæsonen skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Kegnæs-huset ejers af Kammerater-
nes Hjælpefond. Se bladets side 2. Åbent hele
året. 7 senge. Flejmosen 6, Østerby, 6470 Syd-
als, tlf. 74 40 53 42.

Ansøgningsskema fås hos Aase Beck Eigen-
broth, John F. Kennedys Plads 4,
9000 Aalborg, tlf. 98 12 32 31.

Ansøgningsfrist 1. februar.